

I Rom, Athen och Istanbul bedrivs undervisning och forskning vid svenska utlandsinstitut grundade år 1926, 1948 respektive 1962. I sin dagsfärska budget föreslår nu regeringen att den statliga finansieringen av instituten ska upphöra: år 2016 skärs anslaget ned till hälften, år 2017 till noll och intet.

Verksamheten vid de tre instituten täcker ett brett spektrum av humaniora och samhällsvetenskap med fokus på Italien, Grekland och Turkiet men också Främre Asien och Centralasien, både förr och nu. Förbindelserna mellan de här kulturmiljöerna och Sverige har från första början stått på institutens dagordning. Svenska studerande deltar i kurser som regelbundet ges i institutens regi. De arkeologiska kurserna i Rom och Athen för masterstudenter ingår i de svenska universitetens kursutbud sedan ett par årtionden.

Instituten delar också varje år ut forskningsstipendier till doktorander och nydisputerade. Seniora forskare söker sig stadigt till instituten för egna forskningsprojekt och för arrangemang av vetenskapliga konferenser. För många arkeologer, antikvetare, konstvetare, språkvetare, arkitekter, restaureringsexperter, historiker, litteraturvetare, etnologer och religionsvetare fungerar alltså instituten sedan länge som viktiga miljöer som starkt har bidragit till att internationalisera svensk forskning.

Vart och ett av de tre instituten fungerar således som en plats för intellektuellt och därtill konstnärligt utbyte med centrala kulturmiljöer i den allt väsentligare medelhavsregionen - som vitala svenska kontaktytor mot såväl medelhavshistoria som medelhavskultur. Tvingas de att upphöra med sin verksamhet blir resultatet inte bara ett stort tapp för humaniora i Sverige utan också ett avbräck för den svenska närvaro i Italiens, Greklands och Turkiets kulturmiljöer som är av fundamental betydelse för forskare, studenter, konstnärer och författare.

Mot den bakgrunden vill vi ställa några frågor till den nya regeringen:

1. Varför vill regeringen avveckla en viktig humanistisk infrastruktur, som successivt har byggts upp under nittio år? Den är lätt att radera, men det är omöjligt att bygga upp den igen. Det gäller såväl lokalerna för instituten som deras samlade kompetens, för att inte tala om de många samarbeten som etablerats med universitet, muséer och andra kulturinstitutioner på platsen. Denna infrastruktur är inte bara central för mycket av svensk humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Utan den kan svenskledda fältarkeologiska undersökningar i de tre medelhavsländerna över huvud taget inte komma till stånd. Utan institut kan Sverige aldrig mer få tillstånd att gräva i Italien, Grekland och Turkiet. Man stryper därmed själva grunden för en väletablerad svensk forskning, som har varit mycket framgångsrik.

Därutöver garanterar också instituten att det finns en svensk forskningsberedskap för att möta frågor både om det förflutna och samtiden i Medelhavsområdet, just nu aktualiserade av konflikterna i Mellanöstern, mötet mellan Europa och islam och flyktingströmmen till Europa. Sist men inte minst har de svenska instituten tillsammans med sina – veterligen ohotade – systerinstitut från en rad andra länder i Rom, Athen och Istanbul unika möjligheter att ställa upp historiska speglar mot nuet.

2. Varför vill regeringen avveckla centrala internationella kontaktytor i en alltmer globaliserad värld? Samtliga de tre mötesplatserna är viktiga på olika sätt:

Istanbul är ett obrutet centrum för sydöstra Europa och östra Medelhavsregionen sedan 1700 år, i dag Europas största stad och medelpunkten för möten mellan den islamiska världen och Väst.

Från Athen härrör ett antal grundstenar för dagens kultur och samhälle, såsom demokratin, teatern, filosofin och naturvetenskapen.

Rom är ett av det medeltida och moderna Europas viktigaste politiska och kulturella centra, centrum för den största av våra världsreligioner och under lång tid en avgörande förebild för svensk arkitektur och konst.

3. Har verkligen en ny tillträd svensk regering år 2014 råd att strypa en välfungerande undervisnings- och forskningsverksamhet som direkt svarar mot det i svensk universitetspolitik sedan länge och med fog hävdade behovet av internationalisering? Regeringens budget betonar i själva verket genomgående just detta behov. Varför vill man stoppa en verksamhet som sedan länge utför det som budgetskrivelsen efterlyser?

4. Vilken forskningspolitik motiverar förslaget i fråga? Hur skall vi förstå den nya ministern för högre utbildning och forskning, Helene Hellmark Knutsson, när hon uttalar sig om behovet för humaniora och samhällsvetenskap att ”fortsätta få högre forskningsresurser” (Vetenskapens värld i radions P1 den 10 oktober 2014) om vi samtidigt erfar att regeringen helt vill släcka ned en nödvändig svensk humanistisk forskningsresurs och mötesplats i medelhavsländerna?

Upphäv det oövertänkta beslutet att dra in de statliga medlen till medelhavsinstituterna i Rom, Athen och Istanbul!

För Vitterhetsakademien

Anders Andrén, professor i arkeologi, vice preses

Anders Cullhed, professor i litteraturvetenskap, preses

Eva Rystedt, professor i antikens kultur och samhällsliv

Birgitta Svensson, professor i etnologi, ständig sekreterare